

של פיקוח נפש, כיון שאדם צמנצ כזה, כל חולשה עלולה לקצר את חייו.

ויש לעיין אם מותר לו לאכול כרגיל או דוקא פחות פחות מכשיעור.

יג. מי שיש לו אצנים בכליות וצריך הרבה נוזלים בגופו, צריך לשותות פחות פחות מכשיעור, ואע"ג שאינו צגדר חולה כיון שאין לו מחלה, מ"מ אם לא ישתה ויחסר לו נוזלים יוכל להסתכן [תט].

יד. צענין חולי סכרת עי' עמ' תלז.

ברכה ראשונה על פחות מכשיעור

חוליה שיש בו סכנה שאוכל ציום הכיפורים פחות פחות מכשיעור, נראה דאינו צריך לצרך צרכה ראשונה כל פעם קודם שאוכל פחות מכשיעור, דאינו נחשב להיסח הדעת כיון שבאמת היה אוכל שיעור שלם כל מה שנצרך לו לאכול אלא שממתין מלאכול מפני הדין שאסור לו לאכול כשיעור ציום כיפור, ואין זה מיקרי היסח הדעת אע"ג שאסור לו לאכול עכשיו יותר.

אמנם אם מפסיק יותר מהשיעור הנצרך, הרי זה תלוי בהיסח הדעת.

להאכיל את החוליה דברים מרים

חוליה שצריך לאכול או לשותות ציום הכיפורים, וע"פ דעת הרופאים לא יזיק לו אם יערב צמאכלים דברים מרים עד שלא יהיו ראויים לאכילה, אין לו לערב צמאכלים דברים מרים כדי להאכילו הקל הקל, שהרי הוא חולה שיש בו סכנה ומוטל לדאוג להצריחו ולחזקו ולא להכביד עליו.

אבל צריא שצריך לשותות כדי לצלוע תרופה, צריך למרר קצת את המשקה כיון שאין צריך הגוף את המשקה לצריאותו.

מחלה צכצד, וישנם מצבים כאלו וכיוצא בהם שצריך לשותות ציום כיפור מפני הסכנה וישנם מצבים שאין צריך לשותות, ויש לשאול את הרופאים האם הימנעות משתיה יכולה לגרום להחמרת מצבו, ולשאול לחכם כיצד לנהוג.

ז. חולה שיש בו סכנה שדעת הרופאים שמספיק לו לאכול או לשותות פחות מכשיעור, מנהג העולם להורות לו לאכול פחות מכשיעור ולא כשיעור שלם, אלא"כ יש חשש אפילו רחוק שאכילה פחות מכשיעור תוכל לגרום להחמרת מצבו.

ח. חולה שיש בו חשש של סכנה, וצריך לעשות ציוה"כ צילום רנטגן וכדו' לצירור מצבו כדי לדעת את דרכי הרפואה בו, ואין הצילום מגיע לתוצאות הרצויות אלא"כ ישתה החולה כמות של מים צבציל הצילום [ולא צבציל מחלתו], פשיטא שמותר לו לשותות כמה שנצרך, דכל זה בכלל פיקוח נפש.

זא. לחץ דם גבוה או נמוך, יש פעמים שהוא מצב של סכנה, ויש לצרר את מצבו אם התענית תסכן את מחלתו.

י. חולה צאולקוס שצריך לאכול כל כמה שעות, הרי הוא בכלל פיקוח נפש.

יא. כאצני ראש חזקים וסחרחורות מחמת התענית, מותר לו ליקח כדור להקלה.

יב. חולי סרטן שנמצאים צטיפולים [כגון שהוציאו את הגידול מגופם, ומקצלים טיפול ותרופות שאולי נשארו גרורות בגופם, או למנוע שלא ישוב שוב גידול], והם מרגישים צטוב ומהלכים צרחצב כאחד האדם, והרופאים אינם יודעים אם התענית תשפיע עליהם להחמרת מצבם, היה נראה פשוט שמרן החזו"א היה אוסר עליהם להתענות ציום הכיפורים, ואל לנו להקל צעניני חששות

שער הציון

[תט] ואין צריך להשתמש צאינפוזיה לצורך זה כדי למנוע את השתיה ציום כיפור פחות מכשיעור, ואע"ג דחצי שיעור אסור מדאורייתא:

ו. בשו"ע [תיא] כתב, עוברות ומניקות (מה) מתענות ומשלימות ביום הכיפורים:

חומ שני

מספיק לה לשתות פחות מכשיעור, יש ליתן לה פחות מכשיעור, ואם צריך יותר תשתה יותר. וכל זאת צריך להתייעץ עם רופא ירא שמים.

ב"מ כל זה דוקא כשיש ריעותא בגוף האשה, אבל כשאין ריעותא, אלא יש לה חולשה גדולה בדרך כלל מעוצרת, אזי כל זמן שלא רואים בה דבר משונה מהרגיל אלא המעוצרות, יש לה להתענות.

עוד ענינים:

א. מעוצרת שמקילה הרבה ביום כיפור, אינה סכנה מכל ענין ההקאות, אבל צריך לראות שלא יהיה מחסור בנזלים או חולשה גדולה שאז צריכה לשתות, ואם צריכה - גם לאכול.

ב. ירדת מים אם זה הרבה מים בצורה חזקה, יש בזה משום פיקוח נפש, וצריך להתיעץ עם רופא ירא שמים.

ג. מעוצרת אפילו בתחילת חודשי הריונה, שמדממת הרבה, הוי ספק פיקוח נפש ומותר לה לשתות, ואם צריכה - גם לאכול.

ד. מעוצרת בסוף ימי הריונה, ומרגישה צירים, אם עדיין לא ידוע ששלמו לה תשעה חודשים מלאים, הרי שצמצם של הקדמת הלידה קודם שמלאו ט' חודשים הוא מצב של פיקוח נפש, ואף למאי שכתב הרמ"א [תטו] דהאידינא יולדת למקוטעין, מ"מ כל עוד שלא ידעין שמעוצרת זו בעיבור הזה תלד למקוטעין, חיישין שאינה יולדת למקוטעין ועל כן הוא מצב של חשש פיקוח נפש, ויש לה לשתות ביום כיפור כדי להפסיק את הצירים, ואם מספיק לה לשתות פחות

קידוש לחולה ולקטן ביום כיפור
מסקנת המ"צ [תי] דחולה האוכל ביום הכיפורים אינו צריך לקדש קודם אכילתו, וה"ה ביום כיפור שחל להיות בשבת, עיי"ש.

קטן פחות מנן ט' שנים שהגיע לחינוך קידוש, וכן קטן יותר מט' שנים, בשעות שאינו צריך להתענות, צריך לקדש קודם אכילתו ביום כיפור.

דיני מעוברת בתענית יום הכיפורים

(מה) מתענות ומשלימות. במס' פסחים [תיב] דרש רבא, עוברות ומניקות מתענות ומשלימות זו [בתשעה באב] בדרך שמתענות ומשלימות ביום הכיפורים. כתב המ"צ בהל' תשעה באב [תיג], דאם המעוצרת מרגשת חולשה אין להחמיר בה כלל, ובשעה"ל שם [תיד] כתב, כי בראשית ימי עיבורה העובר חלוש ביותר ועיניו או סיגוף קל מפסידו בודאי ומסכן גם את המעוצרת וכו', עכ"ל.

והיינו דקתם חולשה אינו סכנה, אבל כשמרגישה חולשה מיוחדת אינה צריכה לצום אפילו בתשעה באב.

וה"ה לענין תענית יום הכיפורים אם יש ריעותא במעוצרת אסור לה להתענות וכגון אם יש לה דימום הרי זה סימן של חולשה, ואם יש קצת דימום צריכה היא לשכב ואין עדיין סיבה להתיר לה לאכול. אך אם יש דימום חזק ודאי שיש בזה חשש פיקוח נפש, וכבר כתב הר"ן דסיכון אלא העובר הרי הוא סיכון אלא המעוצרת, והכל לפי הענין, שאם

שער הציון

[תי] סי' תרי"ט ס"ק כ"ט: [תיא] סי' תרי"ז סעיף א': [תיב] כ"ד ע"ב: [תיג] סי' תקנ"ג ס"ק ג': [תיד] ס"ק ב': [תטו] אבהע"ז סי' קנ"ו סעיף ד':

ח. בשו"ע [תטז] כתב, יולדת תוך ג' ימים לא תתענה כלל, מג' עד ז' (מו) אם אמרה צריכה אני מאכילין אותה, מכאן ואילך הרי היא ככל האדם, וימים אלו אין מונין אותם מעת לעת, כגון אם ילדה בשבעה בתשרי בערב, אין מאכילין אותה ביום הכיפורים אם לא אמרה צריכה אני אע"פ שלא שלמו לה ג' ימים עד יום הכיפורים משום דכיון שנכנס יום רביעי ללידתה מקרי לאחר שלשה:

ט. בשו"ע הלכות שבת [תכ] כתב, ההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבעה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו ומקדש השביעי בקידוש והברלה. ואם יש לו ממה להתפרנס אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש ^[1234567]

חומ שני

מכשעור תשטה פחות מכשעור, ואם לא, תשטה כשעור, והכל לפי הענין. ואם ידוע ששלמו לה תשעה חודשים מלאים, אין לה לשתות ציוה"כ שהרי אלו צירים של לידה בזמן הראוי. ואם היא כבר נמנחת צמנצ של לידה שיושבת על המשצר, מותר לה לאכול או לשתות שיהיה לה כח ללידה שהרי הלידה עצמה הוא מצב של פיקוח נפש, ואחר שיש לה סימני לידה צריך לעשות הכל לסייע לה ללדת מן הסכנה.

דין יולדת

(מו) אם אמרה. והוא מהגמ' דמס' יומא [תיז]. וצמ"צ [תיח] כתב, דמאכילין אותה פחות פחות מכשעור. אמנם צומנינו בדרך כלל תוך ג' ימים לא מחמירים ואוכלים כרגיל.

חיישוב הג' ימים, עי' מ"צ [תיט] דלמעשה יש להקל לחשב מעת לעת, עיי"ש.

ולפ"י יוצא שאם נגמר הג' ימים צאמצע יום הכיפורים, אזי עד עכשיו היה מותר לה לאכול כרגיל, ואח"כ תאכל לשעורין.

בניקה שהתענית תשפיע שיחסר חלב לתינוק, ועדיין לא ניסו ליתן לתינוק מאכלים אחרים, הרי זה בכלל פיקוח נפש לתינוק, וישנם מצבים שמותר לה לאכול ולשתות ציוס כיפור כדי שיהיה לה חלב עבור התינוק.

ופשיטא שכל זה שהיא צמנצ סמוך ממש ללידה שכבר יושבת על המשצר, אבל קודם לזה לא מנינו שהתירו לה לאכול כדי שיהיה לה כח ללידה, ודו"ק.

ה. מעוברת, צחודסיה האחרונים שיש לה התכווצויות או צירים, והרופא אומר שצריכה לשתות, אף אם אין לה כעת תופעות אלו. ושאלת אם אפשר לה צלי לשתות ציוס כיפור, רק מתי שתרגיש תופעות אלו תשתה.

תשובה: אם הרופא קצב שיש לשתות, אסור לחכות, מפני שעצם המצב הוא מצב של פיקוח נפש.

שער הציון

[תטז] סי' תרי"ז סעיף ד': [תיז] פ"צ: [תיח] ס"ק י"א: [תיט] ס"ק י"ג: [תכ] סי' שד"מ סעיף א':